ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

MATEMATIKA DARSLARIDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVNING MAZMUN-MOHIYATI

Dostonbek Kuryazov
Urganch davlat pedagogika instituti
Matematika fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada matematika darslarida kompetensiyaviy yondashuvning mazmun-mohiyati, uning ta’lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati hamda o‘quvchilarda tayanch va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, matematika fanini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning afzalliklari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: kompetensiya, kompetensiyaviy yondashuv, matematika ta’limi, matematik savodxonlik, tayanch kompetensiyalar, interfaol metodlar, ta’lim samaradorligi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются сущность компетентностного подхода на уроках математики, его значение в повышении эффективности обучения, а также вопросы формирования у учащихся ключевых и предметных компетенций. Освещаются преимущества использования современных педагогических технологий и интерактивных методов в процессе преподавания математики. Раскрывается роль уроков, организованных на основе компетентностного подхода, в развитии математической грамотности, логического и критического мышления учащихся. Также показано значение эффективного использования современных образовательных технологий и связи математических знаний с практической деятельностью.

Ключевые слова: компетенция, компетентностный подход, математическое образование, математическая грамотность, ключевые компетенции, предметные компетенции, интерактивные методы, проблемное обучение, информационно-коммуникационные технологии, логическое мышление, самостоятельное обучение, эффективность образования.

Abstract: This article examines the essence of the competency-based approach in mathematics lessons, its importance in improving the effectiveness of education, and the issues of developing key and subject-specific competencies in students. It also highlights the advantages of using modern pedagogical technologies and interactive methods in teaching mathematics. The role of competency-based lessons in enhancing students’ mathematical literacy, logical and critical thinking skills is revealed. In addition, the importance of effectively applying modern educational technologies and linking mathematical knowledge with practical activities is discussed.

Keywords: competency, competency-based approach, mathematics education, mathematical literacy, key competencies, subject-specific competencies, interactive methods, problem-based learning, information and communication technologies, logical thinking, independent learning, educational effectiveness.

Kirish: Ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar zamonaviy jamiyat talablariga javob beradigan, mustaqil fikrlay oladigan, ijodkor va raqobatbardosh shaxsni shakllantirishni taqozo etmoqda. Shu sababli umumiy o‘rta ta’lim tizimida fanlarni o‘qitishda kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish muhim vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Matematika fani o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiruvchi, muammolarni hal qilish qobiliyatini shakllantiruvchi asosiy fanlardan biridir. Shu bois matematika darslarini tashkil etishda faqat nazariy bilimlarni berish bilan cheklanib qolmasdan, o‘quvchilarning egallagan bilimlarini amaliyotda qo‘llay olish ko‘nikmalarini rivojlantirish ham muhim hisoblanadi. Kompetensiyaviy yondashuv aynan mana shu vazifani amalga oshirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda dunyoning rivojlangan mamlakatlari tajribasida ta’limning kompetensiyaviy modeliga alohida e’tibor qaratilmoqda. Mazkur yondashuv o‘quvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini real hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olish qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari: “Kompetensiya” tushunchasi lotincha “competere” so‘zidan olingan bo‘lib, “mos kelmoq”, “qobiliyatga ega bo‘lmoq” ma’nolarini anglatadi. Pedagogik nuqtai nazardan kompetensiya shaxsning muayyan faoliyat turida muvaffaqiyatli ishlashi uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma, malaka va shaxsiy sifatlar majmui hisoblanadi.

Kompetensiyaviy yondashuv esa o‘quvchilarning faqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirishiga emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo‘llash, turli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish va muammolarni samarali hal qilish qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan.

Mazkur yondashuv asosida tashkil etilgan ta’lim jarayonida o‘quvchi passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida namoyon bo‘ladi. O‘qituvchi esa bilim beruvchi bilan bir qatorda yo‘naltiruvchi va tashkil etuvchi vazifasini bajaradi.

Matematika fanida kompetensiyalarni shakllantirish

Matematika darslarida quyidagi tayanch kompetensiyalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega:

Kommunikativ kompetensiya: O‘quvchilarning matematik tushunchalarni og‘zaki va yozma shaklda aniq ifodalay olishi, fikrlarini asoslab bera olishi kommunikativ kompetensiyaning shakllanganligidan dalolat beradi.

Axborot bilan ishlash kompetensiyasi: Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali o‘quvchilar zarur ma’lumotlarni izlash, saralash va ulardan samarali foydalanish ko‘nikmalariga ega bo‘ladilar.

O‘z-o‘zini rivojlantirish kompetensiyasi: Mustaqil ta’lim olish, bilimlarni muntazam ravishda boyitib borish va o‘z ustida ishlash ko‘nikmalari o‘quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida muhim o‘rin tutadi.

Ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi: Jamoada ishlash, hamkorlikda qaror qabul qilish va ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etish qobiliyatlari mazkur kompetensiyaning asosiy tarkibiy qismlarini tashkil etadi.

Matematik savodxonlik: Matematika faniga oid bilimlarni kundalik hayotda qo‘llash, turli amaliy masalalarni yechish va natijalarni tahlil qilish matematik savodxonlikning asosiy ko‘rsatkichlaridan biridir.

Matematika darslarida kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirish metodlari. Kompetensiyaviy yondashuvni samarali tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish katta ahamiyatga ega.

Muammoli ta’lim: Muammoli vaziyatlarni yaratish orqali o‘quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi. Bunday vaziyatlarda o‘quvchilar yechimni izlashga, tahlil qilishga va xulosa chiqarishga intiladilar.

Guruhlarda ishlash: Kichik guruhlarda ishlash orqali o‘quvchilarda hamkorlik, o‘zaro muloqot va jamoada ishlash ko‘nikmalari shakllanadi.

Loyihaviy ta’lim: Loyiha asosida ishlash o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi hamda nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash imkonini beradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish:

Multimedia vositalari, elektron darsliklar va interaktiv platformalardan foydalanish matematika darslarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kompetensiyaviy yondashuvning afzalliklari

Matematika darslarida kompetensiyaviy yondashuvni qo‘llash quyidagi natijalarga erishish imkonini beradi:

- o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi;
- mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalari shakllanadi;
- matematik bilimlarni amaliyotda qo‘llash imkoniyati kengayadi;
- darslarga bo‘lgan qiziqish ortadi;
- o‘quvchilarning ijodiy faolligi kuchayadi;
- ta’lim sifati va samaradorligi oshadi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, matematika darslarida kompetensiyaviy yondashuvni qo‘llash o‘quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki ularni real hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olish qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Mazkur yondashuv o‘quvchilarda matematik savodxonlikni shakllantirish, mantiqiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish hamda ta’lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Kelajakda matematika ta’limini yanada takomillashtirishda kompetensiyaviy yondashuv asosida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan samarali foydalanish dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Jumayev M.E. **Matematika o‘qitish metodikasi**. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
3. Bikboyev N.U. **Matematika va uni o‘qitish metodikasi**. – Toshkent, 2021.
4. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. **Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti**. – Toshkent: Fan, 2017.
5. Avliyoqulov N.X. **Pedagogik texnologiyalar**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
6. O‘zbekiston Respublikasi umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartlari. – Toshkent, 2022.